

Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak

De Minister van Justitie
Mr. E.M.H. Hirsch Ballin
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Datum: 23 oktober 2007
Uw kenmerk: 5505560/07/6
Ons kenmerk: B.2.1.7./1428/BM
Onderwerp: Concept-besluit gedragsbeïnvloeding jeugdigen

Geachte heer Hirsch Ballin,

Bij brief van 9 augustus jl. heeft u aan de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak (NVvR) advies verzocht over het concept-besluit houdende uitwerking van de mogelijkheden tot gedragsbeïnvloeding van jeugdigen die strafbare feiten hebben begaan (Besluit gedragsbeïnvloeding jeugdigen). Het concept-besluit gedragsbeïnvloeding jeugdigen strekt tot uitwerking op onderdelen van het voorstel tot Wijziging van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en de Wet op de jeugdzorg met het oog op verruiming van de mogelijkheden tot gedragsbeïnvloeding van jeugdigen, Wetsontwerp 30 332 (hierover heeft de NVvR geadviseerd bij brief van 23 november 2004, kenmerk B.2.1.4./1056/MK en bij brief van 26 januari 2007, kenmerk B.2.1.1./1337/BM)

De reactie die u hieronder aantreft is voorbereid en vastgesteld door de Wetenschappelijke Commissie van de NVvR.

1. Korte inhoud van het concept-besluit

In het concept-besluit wordt voorzien in een opsomming van de bijzondere voorwaarden die kunnen worden gesteld bij de schorsing van de voorlopige hechtenis van de jeugdige verdachte (voorgesteld artikel 2, eerste lid) en in een opsomming van de bijzondere voorwaarden die kunnen worden gesteld bij het opleggen van een voorwaardelijke straf of maatregel (voorgesteld artikel 3, tweede lid). Ook worden nadere voorschriften gegeven in verband met de invulling van de gedragsbeïnvloedende maatregel, als bedoeld in artikel 77w van het Wetboek van Strafrecht, alsmede de taken van de jeugdreclassering daarbij.

2. Commentaar NVvR

In het jeugdstrafrecht heeft de rechter die voorlopige hechtenis toepast tot taak te bezien of deze voorlopige hechtenis kan worden geschorst. Aan die schorsing kunnen voorwaarden worden verbonden. Vooruitlopend op het vonnis kan reeds een begin worden gemaakt met de gedragsbeïnvloeding van de jeugdige. Uit pagina 5 van de Nota van toelichting bij het concept-besluit blijkt dat in de praktijk die behoefte ook aanwezig is. Eveneens op pagina 5 wordt opgemerkt dat onduidelijkheid bestaat over de vraag of bepaalde gedragsinterventies zich lenen voor toepassing als bijzondere voorwaarde bij schorsing van de voorlopige hechtenis, in het bijzonder met het oog op beperkingen die het onschuldbeginsel stelt aan een interventie vooruitlopend op het oordeel van de rechter.

2.1. Voorgesteld artikel 2, eerste lid

Het concept-besluit heeft hoofdzakelijk de strekking helderheid te bieden welke bijzondere voorwaarden de rechter in elk geval kan stellen bij schorsing van de voorlopige hechtenis (voorgesteld artikel 2, eerste lid). In het concept-besluit worden de volgende bijzondere voorwaarden bij schorsing van de voorlopige hechtenis opgesomd:

1. de jeugdige verdachte wordt verplicht de aanwijzingen van de jeugdreclassering op te volgen. Die aanwijzingen kunnen inhouden dat de jeugdige verdachte zich onder behandeling zal stellen van een gedragsdeskundige of een instantie;
2. intensieve vormen van begeleiding door de jeugdreclassering;
3. een leerproject van ten hoogste 120 uur;
4. de verplichting om op een bepaald tijdstip op een bepaalde plaats aanwezig te zijn;
5. een verplichting zich op bepaalde momenten te melden bij een bepaalde instantie;
6. een contactverbod met personen of instellingen (contactverbod);
7. een verbod om zich op of in de omgeving van een bepaalde locatie te bevinden (locatieverbod);
8. een verbod op het gebruik van middelen die het gedrag van jeugdigen in negatieve zin kunnen beïnvloeden (middelenverbod);
9. andere bijzondere voorwaarden, het gedrag van de jeugdige betreffende.

In de Nota van toelichting bij het concept-besluit worden op pagina 8 en 9 de bijzondere voorwaarden geconcretiseerd. De NVvR gaat er vanuit dat, als het gaat om de intensieve vormen van begeleiding door de jeugdreclassering, naast ITB (individuele traject begeleiding voor harde kern jeugdigen) ook ITB Criem (individuele trajectbegeleiding bij criminaliteit van jeugdigen uit etnische minderheden) mogelijk is. De NVvR stelt verder voor voorwaarde 2 onder de noemer van voorwaarde 1 te brengen als één van de aanwijzingen van de jeugdreclassering die de jeugdige verdachte dient op te volgen. De voorwaarden die hierboven zijn opgesomd onder 4 tot en met 9 zouden volgens de NVvR in de Nota van toelichting verduidelijkt kunnen worden. Bij voorwaarde 4 zou als voorbeeld kunnen worden genoemd de verplichting voor een verdachte van voetbalvandalisme om zich te melden op het politiebureau tijdens de wedstrijd van zijn favoriete club en bij voorwaarde 6 zou als voorbeeld kunnen worden gegeven een contactverbod met het slachtoffer of familie van het slachtoffer. Als het gaat om andere bijzondere voorwaarden het gedrag van de jeugdige betreffende (zie 9) kan worden gedacht aan de verplichting om naar school te gaan of om te gaan werken, dan wel een andere reguliere dagbesteding te hebben, maar ook bijvoorbeeld een messenverbod op de openbare weg, op school, in de horeca, etc., voor zover dit laatste al niet is begrepen onder de algemene voorwaarde dat de minderjarige zich dient te onthouden van het plegen van strafbare feiten.

Naar het oordeel van de NVvR biedt de onder 9 opgenomen voorwaarde de ruimte om in individuele gevallen tot een noodzakelijke en wenselijke invulling van de voorwaarden te komen; tegelijk wordt daardoor duidelijk dat geen limitatieve opsomming mogelijk is. Door niettemin in het concept-besluit een aantal bijzondere voorwaarden op te sommen wordt "een meer eenvormige toepassing van de voorwaarden" beoogd (p.5). Het is de NVvR niet geheel duidelijk of met deze opsomming daadwerkelijk een meer eenvormige toepassing van de voorwaarden zou kunnen worden bereikt.

Bovendien is bij de NVvR de vraag gerezen of de praktijk wel is gediend met een meer eenvormige toepassing van de voorwaarden; immers het betreft hier zaken waarin maatwerk wordt geleverd en het telkens van de situatie van de jeugdige verdachte afhankelijk is welke bijzondere voorwaarden moeten worden gesteld om de kans op recidive te verkleinen en het gedrag van de jeugdige te beïnvloeden. Indien een jeugdige verdachte zijn slachtoffer met een mes heeft gestoken, dan is bijvoorbeeld een agressieregulatietraining (voorwaarde 2) én een messenverbod (voorwaarde 9) wellicht op zijn plaats. De NVvR gaat er van uit dat een dergelijke combinatie van bijzondere voorwaarden is toegelaten, zodat de rechter inderdaad maatwerk kan blijven leveren.

2.2. Voorgesteld artikel 2, tweede lid

De geldigheidsduur van de bij schorsing opgelegde voorwaarden is volgens artikel 2, tweede lid zes maanden. Volgens de Nota van toelichting bij het concept-besluit wordt deelname aan gedragsbeïnvloedende programma's of behandelingen die de duur van zes maanden overstijgen, in dit verband buitenproportioneel geacht (p.10). De NVvR is van oordeel dat doorgaans een dergelijke periode inderdaad toereikend is. Echter hoe te handelen bij een verdachte die ziek wordt of die een tijd in het buitenland heeft verbleven? In die gevallen kan de termijn van zes maanden gemakkelijk worden overschreden. Gelden dan de bij de schorsing opgelegde voorwaarden niet meer? Indien dit inderdaad het geval zou zijn, acht de NVvR een nadere toelichting gewenst omdat het naar haar oordeel juist de bijzondere voorwaarden zijn die de recidivekans verkleinen.

2.3. *Voorgesteld artikel 2, vierde lid*

De in het concept-besluit opgesomde bijzondere voorwaarden worden in overeenstemming geacht met het onschuldbeginnsel, vermeldt de Nota van Toelichting bij het concept-besluit (p.6). In verband daarmee zijn zij afhankelijk gemaakt van de schriftelijke instemming van de verdachte. De NVvR interpreteert de bezorgdheid van de minister van Justitie als vrees dat de rechter wellicht te ver zou kunnen gaan. Die vrees blijkt volgens haar ook uit artikel 2, vierde lid van het concept-besluit waarin wordt voorgeschreven dat de instemming van de verdachte moet blijken uit een door de verdachte ondertekende verklaring waarin de aard en de inhoud van de bijzondere voorwaarden zijn omschreven.

Ingeval er een prestatie van de verdachte wordt verlangd, bijvoorbeeld het deelnemen aan een training of het volgen van een behandeling of leerproject, is het volgens de NVvR gebruikelijk (en niet meer dan normaal) dat de rechter vraagt of de jeugdige het ermee eens is en of deze bereid is om de training, behandeling of leerproject te volgen. Dit is wat haar betreft anders indien een verbod, bijvoorbeeld een contactverbod of een messenverbod, wordt opgelegd. In die gevallen acht de NVvR het enigszins ongepast de rechter te laten vragen of de verdachte bereid is hiermee in te stemmen. Denk ook aan de jeugdige die overlast veroorzaakt in een bepaald winkelcentrum; de rechter overweegt de voorlopige hechtenis te schorsen mits hij zich niet weer in groepsverband in het winkelcentrum begeeft. Moet artikel 2, vierde lid aldus worden gelezen dat de rechter altijd de instemming op schrift vraagt aan de verdachte, zelfs al betreft het een vanzelfsprekend geldende norm zoals het niet geven van overlast in welk winkelcentrum dan ook?

De NVvR meent dat het onwenselijk is de verdachte om schriftelijke instemming te vragen als het gaat over vanzelfsprekende normen, zoals het niet dragen van messen op de openbare weg, op school of bij uitgaansgelegenheden, of het niet veroorzaken van overlast. Ook het naar school gaan is een al bestaande verplichting die de Leerplichtwet stelt; een verdachte dient hier geen beoordelingsruimte te worden gegeven om hiermee niet in te stemmen. Het vragen van schriftelijke instemming zou tot de merkwaardige situatie kunnen leiden dat aan de verdachte van autokraken schriftelijke instemming dient te worden gevraagd voor het opleggen van de voorwaarde dat hij zich niet met inbrekersgereedschap op de openbare weg of autoparkeerplaatsen bevindt. Ook aan de verdachte van zakkenrollen in de tram waarmee wordt gereisd van het Centraal Station Amsterdam naar het Rijksmuseum, zou voortaan om schriftelijke instemming moeten worden gevraagd voor het opleggen van bij voorbeeld een tramverbod op deze route.

De NVvR merkt op dat de huidige gang van zaken aldus is: de voorwaarden worden op papier gezet en aan de verdachte uitgereikt en deze ondertekent een verklaring waarin deze de uitreiking van de voorwaarden bevestigt. Dat lijkt de NVvR voldoende.

2.4. *Voorgesteld artikel 3, derde lid*

De duur van de behandelingen die aan jeugdigen opgelegd kunnen worden is ook bij de bij vonnis opgelegde voorwaarden beperkt tot zes maanden (voorgesteld artikel 3, derde lid). Deze beperkte duur komt de NVvR onpraktisch voor omdat er behandelingen zijn zoals MST (Multisysteemtherapie) of FFT (Functionele gezinstherapie) die langer dan zes maanden lopen en bovendien kunnen behandelingen soms onderbroken moeten worden omdat de veroordeelde ziek is of gedurende twee maanden op vakantie is. De NVvR beveelt aan het aan de rechter over te laten hoe lang de behandeling kan duren omdat ook hier maatwerk dient te worden geleverd en van een standaardduur daarom geen sprake kan zijn.

De Nota van toelichting legt op pagina 11 uit dat een overlap tussen wat in het kader van de bijzondere voorwaarden mogelijk is, met de Gedragsbeïnvloedende Maatregel (GM) moet worden voorkomen. De NVvR stelt vast dat indien achteraf de duur van de behandeling zich over een langere periode dan 6 maanden dient uit te strekken, niet alsnog de GM kan worden opgelegd. Is nu de consequentie dat verdere behandeling dan achterwege dient te blijven? De NVvR adviseert de minister van Justitie zich op dit punt nader te verklaren in de Nota van Toelichting.

2.5. *Voorgesteld artikel 4*

Voorgesteld artikel 4 van het concept-besluit betreft de invulling van het programma van de GM. Gedragsinterventies die tot doel hebben recidive terug te dringen dienen, volgens artikel 4, tweede lid van het Besluit, erkend te zijn door de Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie. De NVvR wijst er op dat tot op heden deze commissie slechts één leerstraf voor jeugdigen heeft erkend en zij vraagt zich af hoe de minister van Justitie denkt het vacuüm van niet erkende interventies te gaan opvullen.

Naar het oordeel van de NVvR is het terugdringen van recidive namelijk ook mogelijk door te bevorderen dat een jeugdige een diploma behaalt, niet langer spijsbelt, zich niet verveelt en niet in groepsverband rondhangt in een winkelcentrum. Dit kan bijvoorbeeld door gedragsinterventies als deelname aan een huiswerkklas of naschoolse opvang, zoals Boddaert-achtige voorzieningen. Al deze gedragsinterventies zijn echter niet goedgekeurd door de Erkenningscommissie. De NVvR zou er voor willen pleiten dat dergelijke interventies niet worden uitgesloten van het programma van de GM, want zoals het er nu voor staat lijkt er slechts een beperkte invulling mogelijk van de GM. De NVvR merkt hierbij nog op dat juist gedragsinterventies als de Glenn Mills School of een tenderplaats aanleiding waren om te gaan nadenken over de invoering van de GM en het nu de vraag is of die interventies nog wel mogelijk zijn. De mogelijkheden voor invulling van het programma van de GM zullen volgens de NVvR dienen te worden verruimd omdat anders de GM naar haar mening niet levensvatbaar zal zijn.

Voorts vraagt de NVvR zich nog af wanneer vrijheidsbeperking overgaat in vrijheidsbeneming en daarmee ontoelaatbaar wordt in het kader van de GM. Indien intramurale behandeling mogelijk wordt, hoelang valt dat dan onder de titel van de vrijheidsbeperking en wanneer wordt het vrijheidsbeneming?

Voor het overige geeft de voorgestelde tekst de NVvR geen aanleiding tot het maken van opmerkingen.

Namens het hoofdbestuur van de NVvR,
de Wetenschappelijke Commissie,

F.F. Langemeijer,
voorzitter

